

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**DN. DVRANDI|| à Sancto Portiano, in Senten=||tias
Theologicas Petri Lombardi|| Commentariorum libri||
quatuor.||**

Durandus <de Sancto Porciano>

Antverpiæ, 1567

Distinctio decimaseptima.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72607](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72607)

Quamquam ergo partes imaginis perfectiores sint in angelo quam in homine, scilicet memoria, intelligentia, & voluntas, sicut natura intellectualis, in qua fundantur, tamen eadem est hic & ibi partium habitudo & proportio & per consequens eadem, quia equalis ratio imaginis.

4 AD argumentum in oppositum dicendum quod mentis humanae & angelicae non est eadem capacitas per naturam, sed per gratiam, secundum naturam enim perfectius capitur Deus ab angelo, quam a nobis. Et ideo in angelo quoad essentialia est perfectior ratio imaginis, sicut & perfectior natura intellectualis. Non autem quoad personalia, quia illa attenditur quoad similitudinem proportionis, quae est in homine & angelo eadem & equalis, ut dictum est.

5 ARGUMENTUM autem in oppositum procedit de imagine, quoad essentialia quae perfectius est in angelo quam in homine.

Sententia huius distinctionis, xvii, in generali & speciali.

Hic de origine animae. Superius determinavit Magister de creatione hominis in generali, hic vero profertur in speciali. Et diuiditur in duas. Primo determinat productionem viri. Secundo mulieris in princ. 17. dist. ibi. In eodem vero paradiso. Prima est principium lectionis & diuiditur in tres. Primo determinat productionem hominis, quantum ad animam. Secundo quantum ad aetatem corporis. Tertio quantum ad locum. Secunda ibi, soluta quaerit. Tertia ibi, hominem ita formatum. Prima diuiditur in duas. Primo inquiritur principium effectuum ipsius animae. Secundo inquiritur de creatione ipsius quantum ad corpus. Secunda ibi, sed utrum in corpore, an extra corpus. Tertia principalis diuiditur in duas. Primo inquiritur utrum ille locus fuerit spiritalis vel corporalis. Secundo ostenditur quod corporalis fuerit. Et ostenditur qualiter ornatus fuerit. Secunda ibi, in hoc autem paradiso. Haec est sententia & diuisio lectionis in generali.

2 IN speciali sic procedit Magister. Et proponit primo quod anime creatio exprimitur, qui dicitur in spi. in facie eius. spi. vita. Et subdit quod non spirauit faucibus vel manibus corporis, nec animam de sui substantia emisit, sicut quidam haereticis dixerunt. Sed dicitur in iustitia, quando animam fecit, quae anima est status quidam. Postea quaerit utrum anima primi hominis creata fuerit ante corpus. Et responderit quod quidam dixerunt, quod sine corpore creata fuit. Postea vero naturali appetitu quidam corpori fuit vnita. Alii tamen in corpore eam fuisse creatam dicunt, tamen subdit quod quicquid de ea fuerit de aliis animalibus, ita est quod infundendo creantur, & creando infunduntur. Postea quaerit utrum homo fuerit creatus in virili grate. Et responderit quod sic, non virtute creata, sed de uina, ubi etiam subdit quod multa sunt posibilia secundum causas superiores, quae non sunt posibilia secundum inferiores. Postea dicit quod hominem sic formatum posuit Deus in paradiso, qui locus a quibusdam tantum corporaliter, a quibusdam tantum spiritaliter, a Magistro vero corporaliter & spiritaliter intelligitur. Vltimo dicit in hoc paradiso fuisse lignum vite, quod sic intelligendum est, quod vim habebat vitam conferendi, lignum scientiae boni & mali, quod non a natura habuit tale nomen, sed ab euentu, quia post gustum homo experimentaliter cognouit quid sit obedientie bonum, & inobedientie malum, eius autem illius ligni licitus fuit, sed homini fuit interdicitus, ad ostendendum quantum malum fuit inobedientiae, quam graue peccatum est, etiam si per eam fiat quod de se licitum est. Et in hoc terminatur, &c.

QVÆSTIO PRIMA.

Utrum anima intellectiua vnatur corpori tanquam forma.

Tho. 1. q. 79. ar. 3. q. 5.

Circa distinctionem istam primo quaeritur, utrum anima intellectiua vnatur corpori tanquam forma. & videtur quod non, quia quod inest alicui secundum se, semper inest ei. Sed forma secundum se inest vniri materiae, ergo semper conuenit ei quando est. Sed anima intellectiua corpori non vnita remanet, separatur enim a corpore, sicut perpetuum a corruptibili, ergo &c.

2 IN CONTRARIUM est, quia differentia sumitur a forma rei, sed rationale est differentia specifica hominis, quae conuenit ei ratione animae intellectiuae, ergo &c.

3 RESPONSIO. Absolutè dicendum est quod anima intellectiua vnatur corpori sicut forma. Ad hoc autem probandum non potest efficacior ratio haberi, quam illa quam ponit Aristoteles, de anima dicens sic, Anima est, quod viuimus, sentimus, mouemur, & intelligimus primum, quare ratio quaedam utique erit, & species. Virtus autem huius rationis est in hoc principio, cuiuslibet operationis oportet esse formam aliquam operantis, sed vnusquisque experitur se intelligere, ergo oportet in vnoquoque esse formam aliquam, quae sit intellectiua principium, hoc autem dicimus animam intellectiuam, ergo &c. Minor de se patet, sed maior probatur, quia forma est agere, alterius vero potentiae pati, ut bene dicit commentator in hoc, quia vnus quod agit per illud, per quod est in actu, hoc autem est forma. Huic autem rationi adeo innuitur Aristoteles, quod dicit eam demumstrationem esse. Vnde in principio illius capituli dicit sic, non enim solum quid est oportet rationem diffinitiuam ostendere, sicut plures terminorum dicimus, sed causam inesse & demonstrare. Et sicut patet ibidem Aristoteles dicit quod per hanc diffinitionem, Anima est quod viuimus, &c. tanquam per medium demonstrationis, concluditur demonstratiua alia diffinitio prius data de anima, scilicet quod est actus corporis Physici, &c.

4 Virtus autem huius rationis patet in hoc, quod omnes qui ab ea differunt, incidunt in praegrandes abusiones, in axime Auerrois, qui dicitur primus fuisse, & praecipuus dehorret, circa materiam istam. Cuius opinio recitabitur primo. Secundo ostenditur quomodo a quibusdam coloratur. Tertio ostenditur quod neque coloratio valet, neque opinio.

5 Quantum ad primum sciendum quod Auerrois ponit intellectum non esse animam nostram, nec aliquid anime nostrae. Sed esse quandam substantiam separatum. Cuius intelligere efficitur intelligere meum, vel alterius, in quantum ille intellectus separatus secundum esse copulatur mihi vel alteri per phantasiam quae sunt in me vel in alio, quod sic dicebat esse possibile. Nam species intelligibilis secundum ipsum habet duo subiecta, scilicet intellectum separatum & phantasiam nostram in phantasia. Et ideo per vnam & eandem speciem in ipso & in nobis existentem copulatur nobis intellectus ille, ac per hoc dicitur intellectus ille intelligit, homo intelligit cui copulatur. Et quia phantasia diuersa sunt in diuersis, contingit vnum aliquid intelligere alio non intelligente illud, quicquid est enim ibi diuersitatis, totum est ex parte nostrae. Quod autem ex parte intellectus, est vnum tantum, & ideo corruptis hominibus remanet solus vnus intellectus, haec est positio eius in summa, & haec de primo.

6 Quantum ad secundum aliqui colorant, & palliant hanc opinionem hoc modo, accipiunt enim duas suppositiones. Prima est, quod intelligentia est indistincta secundum situm ab eo cui praesens est, quia distinctione secundum situm facit sola quantitas dimensua, qua caret intelligentia. Secundum est, quod forma intentionalis non numeratur per se subiecta, sed per se obiecta, vel causas efficientes, vnde secundum eos plures species alborum possunt esse & sunt in eadem parte medii. Et eodem modo, vna species in diuersis subiectis, si tamen illa subiecta sint, secundum situm indistincta. Ex hoc sic arguitur, vna species intelligibilis potest esse in diuersis subiectis secundum situm indistinctis (ut patet ex secunda suppositione.) Sed ille intellectus potest simul esse cum phantasia nostra indistincte secundum situm (ut patet ex suppositione prima), ergo eadem species potest esse in intellectu illo, & phantasia nostra: quia existente continuatur nobis ille intellectus, & communicat nobis suum intelligere, hoc quantum ad secundum.

7 Quantum ad tertium dicendum est, quod nec palliatio valet, nec opinio de palliatione, patet hoc sic, quia, quantum prima suppositio eorum potest aliquiter concedi, scilicet quod intelligentia sit indistincta, secundum situm ab eo cui praesens est, non quidem potest, quasi in-

telligentia eundē sicut habet, sed negatiue, quia alium non habet. Tamen secunda suppositio, scilicet quod eadem species numero possit esse in intelligentia, & in quacunque alia re supposito distincta non est vera.

8 Quod patet tripliciter. Primo quia magis est possibile idem numero esse in diuersis subiectis indistinctis secundum suppositum, quam in diuersis subiectis secundum suppositum distinctis. Sed intellectus noster possibilis, & phantasia sunt indistincta secundum suppositum, ponendo intellectum esse partem animæ nostræ, & tamē in eis non potest esse eadem species numero, neque aliquis tenentium hanc viam hoc ponit, ergo nec in intelligentia & phantasia, si distinguantur secundum suppositum.

9 Secundō quia quanto forma minus habet de entitate, tanto plus habet de dependentia ad subiectum. Sed forma intentionalis minus habet de entitate, quam alia forme naturales, ergo plus habet de dependentia ad subiectum. Sed alia forme propter dependentiam ad subiectum, numerantur numeratione subiectorum: ergo &c.

10 Tertiō quia in quibus inuenitur vna forma, nō solum numero, sed specie, oportet quod sit eadē receptiua, quia actus actiuorum sunt in patiente dispositio, sed in intelligentia, quæ est res spiritualis, & phantasia, quæ est res corporalis, nō potest esse eadem ratio receptiua, ergo neque eadem forma, nō solum eadem secundum numerum, sed nec eadem secundum speciem, non valet ergo ista coloratio.

11 Opinio etiam ista multa improbabilia continet. Primum est, quod ponit intellectum separatum intelligere per species abstractas à phantasmatibus, quia est hoc colorabile sit dicere de intellectu coniuncto (quanquā & hoc multi negent) tamen hoc dicere circa intellectum separatum absurdum est, dissonat enim ab opinione ferè omnium loquentium de modo intelligendi substantiarum separatarum (vt patet intuitu libri Proculi & authoris de causis) quod enim propria operatio substantiæ separatae dependeat à nostro phantasmate, friuolum est: sic enim hominibus corruptis, vel dormientibus, & non somniantibus nihil intelligeret ille intellectus, quod est absurdum: nec valet si dicatur quod intellectus noster, licet sit coniunctus secundum veritatem, & intelligat ex phantasmatibus, tamen corrupto corpore adhuc intelligit. Sed per alium modum. Et idem posse dici de intellectu separato, hoc enim nō est simile, quod intellectus noster coniunctus & separatus habet alium modum efficiendi, propter quod potest habere alium modum operandi, sed intellectus separatus solum habet vnum modum efficiendi, quare, & vnum modum intelligendi, à quo si cesset, cessabit omnino intelligere.

12 Secundum inconueniens est, quia operatio quæ non transit in materiam exteriorē nō potest alteri distincto secundum suppositum communicari, quia actiones sunt suppositorum, sed intelligere est huiusmodi (vt patet ex nono meta.) ergo &c.

13 Tertium est, quia si intellectus separatus copularetur nobis bis per species abstractas à phantasmatibus nostris, ac per hoc faceret multos intelligentes, eadem ratione posset copulari asino per speciem abstractam à phantasmatibus asini, & facere asinum intelligentem, quod est absurdum. Consequenter probatur, quia ex parte nostra non ponitur, nisi actus phantasiæ, quæ potest esse in asino. Non abstractio speciei effectiue per aliquid quod sit in nobis, sed per intellectum separatum: intellectus etiam ille aequaliter potest se habere ad hominem & ad asinum & ad phantasmata vtriusque, quare &c.

14 Quartum est, quia si per huius copulationem communicaret nobis intellectus suum intelligere, communicaret nobis tale intelligere, quale haberet. Sed intellectus separatus circa cognitionem rerum naturalium non decipitur, ergo nec nos deciperemur in intelligendo, licet forte deciperemur in phantasmando, quod experimur esse falsum. Multa etiam inconuenientia possent ex hac positione deduci, sed hæc sufficiunt. Ex quibus patet quod nō solum erroneum est, & contra fidem, ponere animam intellectiuam non vni nobis in ratione forme. Sed planè processit ex magna ignorantia Philosophorum.

15 Ad argu. in oppositum dicendum quod illud quod inest alicui per se primo modo dicendi, per se semper inest,

sicut anima semper inest homini: quod autem inest secundo modo dicendi per se, aut dicitur secundum potentiam, vt risibile respectu hominis, & tale etiā semper inest, aut dicitur secundum actum. & tale non semper inest, præcipue si connotat respectum ad alterum, sicut leuis inest per se moueri sursum, quod tamē impediri potest, isto modo inest animæ vni materiæ: & ideo impediri potest per indispositionem, quæ à corruptente inducitur.

QUESTIO SECUNDA.

Vtrum anima primi hominis producta fuerit ante corpus.

Tho. 1. q. 118. ar. 1.

Secundō queritur, vtrum anima primi hominis fuerit producta ante corpus. Et videtur quod sic, quia finis proportionatur principio. Sed anima in fine remanet post corpus, ergo creatur similiter ante corpus.

1 IN CONTRARIUM est, quia proprius actus est in propria materia, sed anima est proprius actus corporis, ergo producitur in corpore, & non ante corpus.

2 RESPONSIO. Quidā dicunt quod impossibile est animā produci ante corpus. Cuius rationem assignat, quia impossibile est terminum generationis præcedere generationem. Sed anima est terminus generationis hominis, ergo &c. Item quicquid sit de anima primi hominis, saltem videtur impossibile, plures animas creati ante corpora, sicut posuit Origenes, quia formæ non plurificatur secundum numerum, nisi ratione materiæ. Anima autem comparatur ad corpus, sicut forma ad materiam, ergo nō possunt plures animæ produci, nisi cum pluralitate corporum. Sed ista nullam habent necessitatem, non primum quia sicut terminus ad quem generationis non potest præcedere generationē, ita terminus à quo corruptionis non potest remanere post corruptionem. Sicut enim terminus ad quem acquiritur, ita terminus à quo abicitur, sed sicut anima est terminus ad quem in generatione hominis, ita est terminus à quo in eius corruptione, ergo si non potest præexistere generationi, pari ratione non potest existere post corruptionem.

3 Intelligendum ergo quod dupliciter aliquid potest esse terminus generationis. Vno modo, quia per generationem acquiritur esse, & esse in hoc, puta in materia, quæ est subiectum generationi, & talis terminus non potest præexistere generationi, nec manere post corruptionem, & tales sunt omnes formæ naturales sub anima humana.

Alio modo terminatur aliquid generationem, non quia acquirit esse absolute per generationem, sed quia acquirit esse in hoc. Et talis terminus potest manere post corruptionem, & præexistere generationi, sicut est de anima humana quæ acquirit esse per creationem, sed esse in materia acquirit aliquo modo per generationem saltem dispositiue.

4 Secunda ratio similiter non cogit, quia visum fuit supra, dist. 3. qu. 3. quod nihil prohibet substantias spirituales, siue omnino separatas à materia, vt sunt angeli, siue vniuersales materiae, vt sunt animæ, plurificari secundum numerum exclusa quacunque habitudine ad materiam.

5 Supposito ergo quod vna anima, vel plures possunt produci ante corpora, queritur de anima primi hominis, an fuerit producta ante corpus? Et videtur sentire Augustinum super Gen. ad litteram, quod anima primi hominis fuit creata cum angelis ante corpus. Et ratio eius est, quia per opus creationis tota natura instituta est, vel in se, vel in suo simili, vel in suis causis & rationibus seminalibus, sed anima primi hominis non fuit producta in suo simili, quia nulla præcessit ipsam. Nec in causis seu rationibus seminalibus, quia non educitur de potentia materiæ, ergo oportet quod fuerit producta in se per opus creationis. Sed hoc non fuit cum corpore, quia tam secundū ipsum, quam secundum alios sanctos homo quantum ad corpus non fuit productus opere primæ creationis, ergo anima eius fuit producta ante corpus.

6 Sed quia hoc non dicit Augustinus asserendo (vt veeba eius demonstrant) ideo dicendum est quod nec anima primi hominis, nec animæ aliorum creatur ante corpora, sed creando corporibus infunduntur, & infunduntur create

creantur: quia res institutæ sunt in perfecto statu. Sic enim institutæ sunt ut aliæ ex eis propagarentur. Propagare autem alteri ex se est rei perfectæ, anima autem quæ sit pars humanæ naturæ, non habet naturalem perfectionem, nisi secundum quod est corpori unita, ideo &c. Et huic concordat Philof. 2. Metaph. dicens quod causæ efficientes præcedunt factum: causæ verò formales nunquã, licet aliqua possit post corruptionem manere, ut anima intellectiva. Neque ratio cogit, quia illa quæ creantur non supposita materia ex qua, vel in qua propriè pertinet ad opus creationis quod præcessit opus distinctionis & ornatus. Quæ verò producuntur absq; materia ex qua, habent tamè materiam in qua, licet de eius potentia non educantur, sicut est anima, non propriè pertinent ad opus creationis, sed præcedunt in ipso quantum ad rationes seminales, per quas licet non acquirant esse, acquirunt tamen esse in materia saltem dispositivè.

8 AD argumentum in oppositum dicendum quod finis proportionatur principio per se, per accidens tamen non oportet. Et ita per accidens contingit animam remanere post corpus per defectum corporis, qui est mors, qui non potuit esse in principio creationis.

QVÆSTIO TERTIA.

Vtrum paradisus terrestris fuerit locus conveniens humanæ habitationi.

Tho. 1. q. 102. ar. 1. & 2.

Tertio queritur de paradiso terrestris, Vtrum fuerit locus conveniens humanæ habitationi pro statu innocentie. & videtur quod non, quia temperatissima cõplexioni debetur temperatissimus locus, sed complexio humana est temperatissima, & maxime fuit in tempore innocentie, ergo debuit esse in loco temperatissimo. Paradisus autem terrestris videtur esse intemperatus propter excessum caloris, quia dicitur esse sub æquinoctiali, ut est torrida zona, ergo &c.

2 IN CONTRARIUM est quod dicit Damasc. quod paradisus est diuina regio & congrua eius qui secundum imaginem Dei erat habitatio vel conuersatio.

3 RESPONSI O. Videnda sunt duo. Primum est vtrum paradisus terrestris fuerit locus conveniens humanæ habitationi. Secundum erit de situ loci.

4 QVANTVM ad primum dicendum quod paradisus fuit locus conveniens homini. Quod patet, sicut enim Deus nihil facit frustra, sic nec deficit in necessariis. Sed homini in statu innocentie erant duo necessaria, ergo debuit ei provideri de illis, prouisum autem fuit in paradiso terrestris, ergo &c. Minor probatur, quia homo in statu innocentie conditus est potens non mori, & ideo duo fuerunt ei necessaria contra duo ex quibus mors potest contingere naturaliter scilicet ab interiori per huiusmodi naturalis consumptionem, & ab exteriori per aeris intemperiem. contra primum prouisum est ei per eum fructuum lignorum paradisi: & maxime ligni vite. Contra secundum prouisum est per loci conditionem, fuit enim locus temperatissimus ut postea patebit.

5 QVANTVM ad secundum quidam dicunt quod paradisus est sub æquinoctiali, vbi est clima temperatissimum ex natura loci, quod probant quia ex proportionato accessu & recessu solis est temperamentum caloris & frigoris. Sed sub æquinoctiali est summè proportionatus accessus & recessus solis, ergo &c. Maior de se patet. Minor probatur, quia cum sit semper æquinoctialis in illo climate quantum moratur sol de die super hemispherium, tatum moratur de nocte sub hemispherio. Et confirmatur quia duæ sunt causæ caloris, vna accessus solis ad nos, alia mora eius quæ ambæ cõcurrunt in climate nostro in diebus æstiuis, quia tunc sol magis accedit ad zenith nostrum & prolixiores sunt dies noctibus. Et ideo tunc habemus excessum caloris. In climate tamen primo sub æquinoctiali, licet sit altera causa excessui caloris scilicet maximus accessus ad zenith eorum, secunda tamè deest propter equalitatem dierum & noctium, & propter magnitudinem circuli quem sol describit qui quanto est maior tanto in ipso motus est velocior, & minus moratur super eandem partem terræ: propter quod effectus eius minus firmatur.

6 Sed istud non videtur, quia si sub æquinoctiali esset clima temperatissimum, climata quæ ei magis appropin-

quarent, essent magis temperata, & quæ minus, minus. Hoc autem est falsum, quia secundum clima quod est ei propinquissimum, est valde intemperatum propter excessum caloris. In illo enim dicitur ab aliquibus esse Ethiopia quæ est regio calidissima, ut declarat cutis nigredo Ethiopum, & crispitudo capillorum. Item clima maxime remotum ab æquinoctiali est frigidissimum propter maximam distantiam à via solis, ut est vltimū clima, ergo clima sub æquinoctiali est calidissimum propter maximam approximationem ad viam solis, quod concedendum est: & hoc tenet Aristoteles. 2. Meteororum.

7 Ad rationem alterius positionis dicendum quod duplex est accessus solis ad nos, vnus secundum motum diurnorum quo sol accedit ad hemispherium nostrum, vel recedit ab hemispherio nostro. Et hic accessus & recessus causat diuersitatem caloris & frigoris quo ad diem & noctem. Nam dies sunt calidiores noctibus cæteris paribus. Alius est accessus & recessus solis secundum motum proprii circuli quo accedit ad zenith nostrum vel recedit, & hic causat diuersitatem caloris & frigoris ad maiores partes temporis, prout æstas calidior est hyeme. Primum ergo accessus & recessus, qui est secundum motum diurnum, est valde proportionatus in sphaera recta sub æquinoctiali, quia semper ad æquatorem accessus recessus, & e conuerso, sicut bene arguebatur. Sed secundus accessus & recessus sunt valde improportionati, quia bis in anno sol transit per zenith capitis eorum, scilicet in puncto arietis & libere. Recessus autem est valde paruus, quia ad plus est per 33. gradus, & quinquaginta & vnum minuta, quæ est quantitas maxime declinationis solis. Et ideo ex hoc accessu notabili causatur notabilis excessus caloris propter notabilem refractionem radiorum solis, quæ semper est in illo climate ad angulos rectos, vel quasi rectos. Confirmatio etiam rationis exclusa est, quia vbi est maior accessus, ibi est minor mora super orizontem, & tamen videmus ibi maiorem calorem, ut patet in ordine climatum. Vnde ad causandum notabilem calorem sufficit notabilis accessus, non obstante quod mora eius super hemispherium nostrum sit minor quam aliis climatibus in diebus æstiuis. Nam in diebus hyemalibus est maior, plus enim facit ad actionem aliquam propinquitas agētis ad passum, quam mora agentis.

8 Quid dicendum est ergo, vbi est paradisus terrestris? Dicendum quod sub æquinoctiali, sed in monte eleuato super omnem altitudinem montium, vbi nec aquæ diluuii attigerunt. Est autem locus temperatus non ex natura climatis absolute, sed ex loci situ & altitudine. Reflexio enim radiorum solis in locis planis illius climatis, quum sit ad angulos rectos quomodoq; scilicet in punctis arietis & libere, qui tangunt æquinoctialem: quandoq; verò ad angulos quasi rectos in omnibus aliis, scilicet temporibus: causat ardorem nimium, & forte inflammat aërem, qui inflammatus & motus forte vocatur à scriptura gladius flammeus atque versatilis Gene. 3. Sed illa reflexio non attingit vsque ad altitudinem paradisi terrestris.

Aër etiam est ibi subtilis, & ideo minus incorporatur in eo calor, propter quod non est ibi excessus caloris, de excessu autem frigoris non est timendum, quum locus ille sit sub via solis. Per hoc patet responso ad primum argumentum.

9 ALIQVIBVS autem non placet hoc: sed dicunt quod impossibile est quod supra medium aëris, vbi est locus sempiternæ caliditatis, sit locus habitabilis propter excessum caloris. Quod declarant, quia Historiographi, & maxime Solinus dicit quod Philosophi ascendentes montem Olympum, secum deferrebant aquam in sponsis, ut possent caliditatem & siccitatem aëris existens in summitate montis infrigidare, & ingrossare, ut aër sic infri-gidatus & ingrossatus aptus esset respirationi: & si sic erat in monte Olympo, fortiori ratione sic fuisset in paradiso, si paradisus fuerit maioris altitudinis, quam Olympus, vel cæteri montes. Et ideo isti dicunt quod locus temperatus pro habitatione humana solum est circa terram sub medio interstitio aëris, qui est locus sempiternæ frigiditatis. Et ibi oportet ponere fuisse paradisum terrestris, non quidem sub æquinoctiali, propter intemperatum illius climatis aërem, sed alibi.

10. Quod autem aqua diluui qua ascenderunt super omnes alios montes, non ascenderunt ad paradysum terrestrē. Dicunt quod hoc fuit, quia aqua naturaliter sistunt circa ima, & quod mons in quo paradysus terrestris est, excedit communem planiciem terrae plusquam triginta cubitis, secundum quā altitudinem aqua diluuii ascenderunt super terram, ideo ad paradysum aqua diluuii non ascenderunt. Quod autem ascenderunt super alios montes altitudine maiores fuit miraculum, ut dicitur ad hoc, ut purgarentur, quia in eis per habitationem hominum commissa sunt. In paradiso autem nihil erat purgandum.

11. Istud autem non oportet dicere, quia nunquam est recurrendum ad miraculum, ubi potest veritas saluari cum naturali cursu rerum. Non videtur autem secundum cursum naturae, quin super mediū interstitium aeris sit locus conuenienter habitabilis, ita ut non sit ibi, neque excessus caloris, neque frigoris: quia secundum cursum naturalem contraria manentia in suo excessu non situantur in medietate. Quum igitur mediū interstitium aeris sit locus frigiditatis non est probabile, quod immediate post ipsum sit locus cum excessu caloris, sed potius est ibi dare temperatum calorem antequam perueniatur ad regionem excessiue calidam. Quod autem dicitur de Solino, respondendum est de eo, & de ceteris Historiographis, sicut de ceteris Poëtis illud quod scriptum est. Nam miranda canunt, sed non credenda Poëtae.

12. Ad rationem principalem factam in arguendo patet responsio ex dictis, quia licet sub æquinoctiali quantum est ex natura climatis sit excessus caloris, tamen propter conditionem situs est ibi temperatum modo quo dictum est.

Sententia huius distinctionis, xviii. in generali & speciali.

In eodem quoque paradiso, &c. Superius determinauit Magister de productione viri. Hic determinat de productione mulieris. Et diuiditur in duas. Primo determinat productionem eius, quantum ad corpus. Secundo quantum ad animam ibi, quemadmodum mulieris corpus. Prima diuiditur in duas. Primo inquiritur utrum fuerit mulier formata de costa. Secundo inquiritur modum formationis eius. Secunda ibi, solet etiam quaeri, utrum de costa. Prima in duas. Primo docet quid scriptura de formatione mulieris tradat. Secundo concludit congruitatem formationis, ibi attendendum est. Secunda pars in qua inquiritur formationis modum diuiditur in tres secundum tres questiones quas mouet & soluit, quarum prima est circa principium materiale. Secunda vero & tertia circa principium actionis. Secunda ibi, illud autem sciri oportet. Tertia hic quaeritur, an ratio qua Deus plus. Haec est sententia & diuisio lectionis in generali.

2. In speciali sic procedit Magister. Et proponit primo mulierem de costa viri dormientis esse formatam vel fuisse, ut scriptura Gene. refert. Postea dicit mulierem de viro formari congruū fuisse, ut maior esset amor inter homines, & homo ostenderetur omnium aliorum hominum esse principium. De latere autem formata fuit, quia non ad dominium, vel ad feruitatem, sed ad societatem eius producebatur. De dormiente viro fuit producta, ad diuinam virtutis ostensionem, & fundationis ecclesiae mysticam significationem. Postea quaeritur utrum de sola costa, sine alterius materiae additione formata fuit mulier. Et respondet quod non fuit alia materia, quia sic magis deberet dici mulier de illa materia esse formata, quam de costa, quae multiplicata fuit virtute diuina ad totius mulieris formationem, sicut factum fuit de quinque panibus. Paulō post dicit quod angeli mulierem non formauerunt, licet ad formationem eius ministeriū praeberint. Postea quaeritur utrum in creatura fuerit ratio feminalis ad mulieris formationem. Et respondet praemittendo primo quaedam, scilicet quod rationes primordiales ab aeterno in Deo fuerunt, feminales vero creaturis inditae, licet non omnium rerum, sed quarundam: addit etiam quod illae rationes possunt dici primordiales aliquo modo. Tum quia rebus in prima creatione inditae sunt: Tum quia sunt quasi principia rerum ex ipsis producendarum. Subditque quod illa naturae liter sunt, quae ex ratione feminali fiunt, seu producuntur.

Quaestio I.

Illae vero sunt supernaturaliter, quorum causae tantum sunt in Deo. In rebus vero creatis est potentia, ut haec possint fieri, non tamen necessitas ut sint: ex his concluditur quod formatio mulieris non fuit secundum causas feminales, sed supernaturaliter ex diuina virtute. Vltimo ostendit quod quidam posuerunt animam mulieris de anima viri esse propagatam. Alii vero ab initio cum ceteris animabus dicunt fuisse creatam. Sed secundum catholicam fidem creādo infunditur, & infundendo creatur. Vnde beatus Hieronymus excommunicat eos qui dicunt animam esse ex traduce, ubi ponit autoritates, per quas multi errores circa productionem animae excluduntur. Et in hoc terminatur sententia, &c.

QVAESTIO PRIMA.

Verum Eua producta fuerit de costa viri, vel producta potuerit sine additione materiae.

Tho. 1. q. 92. ar. 3. ad primum. Et q. 119. ar. 1.
Henr. quod. 7. q. 9.

Circa distinctionem decimam octauā quaeritur primo de productione mulieris quoad corpus, utrum producta fuerit de costa viri, vel producta potuerit sine additione materiae. Et videtur quod non, quia impossibile est totum aequari parti: Omne enim totum maius est sua parte. Sed costa Adae aequabatur secundum materiam alicui parti corporis mulieris, ergo non aequabatur toti materiæ corporis mulieris, fuit ergo necessaria in corpore mulieris aliqua materia, praeter materiam costae.

2. Item Deus non potest facere corpus mixtum sine materia, ergo pari ratione non potuit facere tantum corpus sine tanta materia, nec maius sine maiori. Et ex parua materia costae non potuit formari totum corpus, quod fuit multo maius costa, sine additione alterius materiae.

3. IN CONTRARIUM arguitur, quia indiuisibile additum indiuisibili non efficit aliquid maius (ut patet. 6. Physic.) sed materia secundum se est indiuisibilis, ergo additio materiae ad materiam non facit aliquid maius. Si ergo ante additionem materiae ad costam Adae non potuit ex ipsa formari corpus Euae, per eandem rationem neque post, cum per additionem materiae solius, nihil efficiatur maius.

4. **R**ESPONSO. Circa questionem istam sunt tres opiniones: una quorundam dicentium quod non solum diuina virtute, verum etiam virtute naturae potest fieri de parte magnum absque rarefactione & additione materiae. Quod declarant ex tribus suppositionibus. Prima est quod in omnibus rebus naturalibus est dare minimum secundum naturam, ut minimam carnem, & sic de aliis. Et haec suppositio clare scripta est. 1. Physic. Secunda est quod elementa generantur ex se inuicem alternatim superiora ex inferioribus, & inferiora ex superioribus. Tertia est, quod superiora generantur ex inferioribus secundum multiplicatam analogiam, ita quod ex vno puillo terrae fiunt decem aquae, & ex vno aquae decem aeris. Et sic ultra. Et haec duo suppositiones clare habentur ex secundo de generatione. Quibus suppositis arguitur sic. Vnum minimum aeris potest conuerti in aquam per secundam suppositionem, ergo conuertitur in minimum aquae. Sed ex minimo aquae possunt fieri decem minima aeris per tertiam suppositionem, ergo de primo ad vltimum, ex vno minimo aquae possunt fieri decem minima aeris. Hoc autem fit absque additione materiae, & absque rarefactione, quia equarum est minimum aeris, quod primo conuertitur in minimum aquae, sicut decem minima aeris, in quae minimum aquae conuersum est, & e contrario.

5. Sed haec ratio non valet, quia quantum in naturalibus sit dare minimum, puta minimam carnem (ut dicit prima suppositio.) Hoc tamen intelligendum est de minimo se parato, & perse existente. Sic enim est dare minimum in naturalibus, ita quod in minori non saluaretur species, imo propter debilitatem virtutis statim resolveretur in corpus continens, sicut vult Arist. in lib. de sensu & sensato, quod modicus vapor infusus maiori statim resolveretur in continens: minimum autem coniunctum toti non est dare, sed quocumque paruo dato semper est accipere minus. Quum enim forma carnis extendatur extensione continui, sicut in continuo non est dare minimum, sic nec